

Ana M. Sobočan

ČAS PANDEMIJE IN IZZIVI SOCIALNEGA DELA V SLOVENIJI IN PO SVETU

IZVLEČEK

Pandemija covid-19 je prinesla radikalne spremembe v življenju ljudi po vsem svetu. Da bi bolje razumeli obseg in značilnosti vpliva časa pandemije na etično raven prakse socialnega dela, je mednarodna skupina raziskovalk in raziskovalcev v sodelovanju z Mednarodno zvezo socialnih delavk in delavcev (IFSW) maja 2020 izvedla spletno anketo, na katero so se odzvale socialne delavke in delavci iz 55 držav po svetu; anketa je zajela 607 odgovorov v sedmih jezikih. V pričujočem članku so predstavljeni rezultati slovenskega dela raziskave, in sicer v kontekstu širših, globalnih ugotovitev raziskave. Analiza odgovorov na anketo je podala šest osrednjih tem, ki so se pojavile po vsem svetu, in tudi v Sloveniji (n = 14), v različnih kontekstih socialnodelovne prakse, socialnih politik ter družbenoekonomskih in epidemioloških pogojev.

KLJUČNE BESEDE: socialno delo, etični izzivi, etika, covid-19, spletna anketa

The Pandemic and Challenges to Social Work Practice in Slovenia and Worldwide

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic has induced radical changes in the lives of people across the globe. To better understand the scope and characteristics of the pandemic's impact on the ethics of social work practice, an international group of researchers, in collaboration with the International Federation of Social Workers, conducted an online survey in May 2020. Social workers from 55 countries responded, contributing 607 responses in seven languages. The present article presents the results of the Slovenian part of the research, in the context of broader, global findings of the

research. The analysis of the responses to the survey provided six central themes that emerged worldwide and in Slovenia (n = 14), in varied contexts of socio-work practices, social policies, socio-economic and epidemiological conditions.

KEY WORDS: *social work, ethical challenges, ethics, Covid-19, online survey*

1 Uvod: Pandemija covid-19 in socialno delo

Pandemija covid-19 je v letu 2020 prinesla radikalne spremembe in posledice v življenje ljudi po vsem svetu. Osebe, skupine in skupnosti, s katerimi socialne delavke¹ najpogosteje sodelujejo – tisti, ki se srečujejo z revščino, težavami z različnimi vidiki zdravja, rasizmom in drugimi oblikami zatiranja in neenakosti, stigma in izključenostjo – posledice pandemije in ukrepe, povezane z njo, gotovo občutijo zelo močno ali še bolj kot tisti, ki sicer ne živijo v stiski. Pandemija je v mnogočem sorodna drugim krizam (kot so okoljske katastrofe ali vojne): v času njihovega trajanja postane zagotavljanje storitev tvegano (in pogosto omejeno), iskati je treba nove načine dela. Kljub vsemu pa so posebne značilnosti globalne pandemije zahteva po socialni distanci in samoizolaciji, tveganja, povezana z uporabo istega prostora, in zahteve po uporabi osebne zaščitne opreme, kadar je stik med osebami neizogiben. Vse to je povezano s samo srčiko socialnega dela: kakovostjo odnosov med socialnimi delavkami ter uporabniki in uporabnicami storitev ter vlogo medosebnega, neposrednega stika med ljudmi. Posledice navedenih zahtev pomenijo izziv za prakso socialnega dela, ki naj bi jo sicer določale predvsem vrednote, kot so spoštovanje, empatija in zaupnost (Banks in dr. 2020c).

Pritiski in stiske, ki jih povzročajo izgube služb, socialna izolacija, slabo zdravje, žalovanje, ter nedostopnost in zapiranje nekaterih storitev socialnega varstva, pa za socialne delavke pomenijo tudi nove (in zato zahtevnejše) okoliščine dela – tako z vidika časa in materialnih virov kot tudi z vidika dilem ter nasprotujočih si vrednot in interesov. Vse navedene stiske in pritiski ogrožajo zavezanost socialnega dela k družbeni pravičnosti in načelom zagovarjanja pravic vseh posameznikov, družin in skupnosti, ki so v ranljivem položaju ali prikrajšani, saj je npr. razkorak med viri (finančnimi, storitvenimi, človeškimi) in potrebami gotovo še večji kot sicer, ukrepi preprečevanja virusa vplivajo na zapiranje ustanov in prekinitvev storitev, neenakosti med ljudmi se poglobljajo ter se intersekcionalno povečujejo (npr. materialna deprivacija ima vpliv na varovanje pred okužbo (povezano z nedostopnostjo zaščitnih pripomočkov in testiranja oz. uporabe zdravstvenih storitev, z oblikami dostopnega dela, povečano rabo

1. Izraz socialna delavka velja za socialne delavce in socialne delavke.

javnega prostora itd.), na možnosti za šolanje otrok, bivanjsko situacijo itd.). V kontekstih, v katerih morajo socialne delavke in delavci še bolj kot sicer dati prednost določenim vrednotam (npr. varnosti nad avtonomijo) ter še pogosteje opravljati nekakšno triažo (odločanje o tem, kdo bolj nujno potrebuje pomoč) ali ko celo ne morejo opravljati storitev ali nuditi pomoči, je implementacija načel socialnega dela še bolj zahtevna.

Pandemija odpira politična, strokovna in tudi osebna vprašanja in izzive za področje socialne politike, za prakso socialnih delavk, pa tudi za tiste, ki socialnovarstvene storitve uporabljajo. Ta vprašanja med drugim vključujejo: V kakšni družbeni ureditvi in družbi želimo živeti? Kako naj usklajujemo ravnovesje med prioritetaми ekonomske vzdržnosti in zdravjem ljudi?; Kje je ravnovesje med osebno svobodo in javnim dobrim?; Kako naj presojamo, kdo bo v primeru pomanjkanja dobil dostop do zdravstvene opreme, paketov hrane ali namestitve v varne hiše in zavode?; Kako se odločimo, ali je pomembneje nekoga, ki potrebuje pomoč, obiskati in mu pomoč nuditi ali pa se osebnemu stiku bolje izogniti? (Banks in dr. 2020c). Vse to so vprašanja, povezana s pravicami, odgovornostjo, pravičnostjo, solidarnostjo, skrbjo in odnosi. Kako nanje odgovarjamo z oblikovanjem ukrepov in socialnih politik ter v praksi na področju socialnovarstvenih storitev, je ključnega pomena (tudi) za uporabnike in uporabnice socialnega dela, pa tudi za same socialne delavke.

2 Raziskava o etičnih izzivih v socialnem delu v času pandemije

Odgovori na nekatera od zgornjih vprašanj so vplivali tudi na prakso socialnega dela v času pandemije in jo zaznamovali. Npr. ukrepi, ki predpisujejo karanteno, so v socialno delo vnesli negotovost in tveganja na delovnem mestu, delo od doma, zmanjšanje števila storitev in zapiranje ustanov, premiki k telefonskemu in digitalnemu kontaktiranju, krčenje timskega dela, prenehanje usposabljanj na praksi za študentke in študente socialnega dela ipd. Strokovno delo je tako postalo zaznamovano z negotovostjo, osebnimi tveganji ter glede na trenutne okoliščine tudi z določeno ravnijo stresa, nejasnosti in izgube. Da bi bolje razumeli obseg in značilnosti vpliva časa pandemije na etično raven prakse socialnega dela, je mednarodna skupina raziskovalk in raziskovalcev v sodelovanju z Mednarodno zvezo socialnih delavk in delavcev (IFSW) med 6. in 18. majem 2020 izpeljala spletno anketo, v kateri je sodelovalo 607 oseb iz

55² držav, od tega tudi 14 socialnih delavk iz Slovenije. V času raziskave (maj 2020) so različne države po svetu doživljale različne stopnje epidemiološke situacije v zvezi s covidom-19. Tudi s tem so bili seveda povezani ukrepi, navodila, pooblastila in omejitve na področju socialnega dela v različnih državah (več o tem je mogoče prebrati v poročilu Dominelli in dr. (2020), ki so si glede nekaterih vidikov podobni, glede drugih zelo različni. To seveda pomeni, da odzivi socialnih delavk z vsyega sveta temeljijo na razponu različnih situacij. Že spomladi 2020 je glede odzivov socialnega dela na pandemijo nastalo več raziskav in poročil (npr. IFSW 2020; Truell 2020), raziskava, ki je predstavljena tukaj, pa je želela raziskati etične dimenzije vsakdanje prakse socialnih delavk (Banks in dr. 2020a). Njen namen je bil identificirati in razmeti, kateri so specifični etični izzivi, ki so se pojavili v okoliščinah pandemije, in kako se socialne delavke nanje odzivajo ter kakšen moralni vpliv imajo na socialne delavke. Eden od ciljev raziskovalk in raziskovalcev je bil tudi oblikovati priporočila za etično odločanje socialnih delavk v praksi. Priporočila za ravnanje z dilemami, ki izhajajo iz predstavljene raziskave, so bila začetek novembra 2020 objavljena na spletni strani IFSW (Banks in dr. 2020b).

Raziskava je potekala v obliki spletnega vprašalnika, v katerem so udeleženke in udeleženci odgovarjali na dve temeljni vprašanji (več o metodoloških vidikih raziskave v Banks in dr. 2020a):

1. Na kratko opišite nekaj etičnih izzivov, s katerimi ste se ali se srečujete v času izbruha pandemije covid-19.
2. Prosim, opišite specifično situacijo, ki se vam zdi z etičnega vidika velik izziv.

Pri tem smo etične izzive definirali kot *situacije, zaradi katerih ste strokovno v dvomu oz. se je težko odločiti, katero ravnanje bi bilo pravilno.*

Raziskovalni vprašalnik je bil objavljen na spletu v sedmih jezikih (slovenskem, španskem, francoskem, nizozemskem, angleškem in dveh oblikah kitajščine). Obveščanje oz. vabilo k izpolnjevanju vprašalnika je na svoji spletni strani in v korespondenci z vsemi nacionalnimi zvezami (ki so bile naprošene, da ga posredujejo svojemu članstvu) razširjala IFSW. Članice in člani raziskovalne

-
2. Odgovori so prispeli iz naslednjih držav: Argentina, Avstralija, Avstrija, Belgija, Brazilija, Brunej, Čile, Hrvaška, Filipini, Finska, Francija, Gana, Grčija, Gvatemala, Gvineja, Islandija, Indija, Irsko, Italija, Japonska, Južnoafriška republika, Kanada, Kitajska (vključno s Hongkongom in Tajvanom), Kolumbija, Kongo, Kostarika, Lesoto, Litva, Malezija, Malavi, Malta, Mehika, Nemčija, Nizozemska, Nova Zelandija, Nigerija, Norveška, Pakistan, Peru, Portugalsko, Portoriko, Romunija, Ruanda, Senegal, Slovenija, Španija (vključno s Katalonijo), Šrilanka, Švica, Švedska, Uganda, Ukrajina, Velika Britanija (vključno z Anglijo, Škotsko, Walesom in Severno Irsko), ZDA, Zimbabve.

skupine smo vabilo k izpolnjevanju vprašalnika poslali poklicnim združenjem na področju socialnega dela v svojih državah, zvezam, ki združujejo organizacije s področja socialnega dela, naboru socialnodelovnih organizacij in osebnim kontaktom s področja prakse socialnega dela. Prejeli smo 505 odgovorov, še 102 odgovora pa smo prejeli s pomočjo Japonske zveze socialnih delavk in delavcev ter z 11 intervjuji, ki jih je opravila raziskovalka v Hongkongu.

Skoraj 80 % respondentk je navedlo, da se identificirajo v ženskem spolu, polovica vseh pa je imela več kot 11 let delovnih izkušenj na področju socialnega dela; sodelovalo je tudi 74 študentk in študentov socialnega dela. Respondentke opravljajo različne vloge oz. delujejo na različnih področjih socialnega dela (dodatna analiza glede na področje dela ni bila opravljena).

Vsaka članica in član raziskovalne skupine je najprej opravil prvo analizo dela pridobljenih odgovorov, predvsem glede na razumevanje jezika in razmer v državah, od koder so prihajali odgovori (sama sem npr. analizirala odgovore v slovenskem in francoskem jeziku z izjemo Kanade); skrbeli smo tudi za to, da vse podatke iz ene države analizira ena oseba. Pri razumevanju nacionalnih kontekstov in jezikovnih posebnosti smo uporabljali druge vire, ki so nastali v tem času (npr. Dominelli in dr. 2020), in se posvetovali z nacionalnimi eksperti, ki delujejo pri IFSW. Proces analize je potekal v več fazah: najprej je vsaka raziskovalka in raziskovalec preučil svoj del podatkov, oblikoval kode in teme ter pripravil poročilo; poročila in izvirne podatke smo potem ponovno analizirali tudi drugi, tako da smo se vsi seznanili s celotnim naborom podatkov in skupaj oblikovali teme, ki prečijo in so relevantne za vzorec kot celoto (rezultati raziskave).

Vzorec pridobljenih odgovorov seveda ne omogoča posploševanja, vseeno pa je analiza pokazala, da lahko iz pridobljenega materiala natančneje ugotavljamo, kateri so morda tisti etični izzivi v socialnem delu, ki v številnih delih sveta v času pandemije vzbujajo največ pozornosti.

3 Ugotovitve raziskave o etičnih izzivih socialnih delavk: globalne izkušnje

Analiza podatkov, pridobljenih z raziskavo, je omogočila identifikacijo šestih ključnih tematskih oz. dilemskih polj, ki so povezana z etičnimi dimenzijami dilem in prakse socialnih delavk (več o rezultatih raziskave v Banks in dr. 2020a; Banks in dr. 2020b; Banks in dr. 2020c).

1. Vzpostavljanje in ohranjanje zaupnih, odkritih in empatičnih odnosov po telefonu ali preko spletne komunikacije s potrebnim spoštovanjem zasebnosti in zaupnosti ali osebno v zaščitni opremi.

Najpogosteje so socialne delavke izpostavile tiste ovire za delo, ki so posledica prepovedi osebnega stika in ukrepov karantene, še posebej zato, ker številne socialne delavke ter tudi uporabnice in uporabniki niso imeli možnosti zasebnosti v domačem okolju oz. možnosti za vzpostavljanje zaupne komunikacije. S strokovnega vidika je bilo zelo oteženo, pogosto celo onemogočeno presojanje potencialnih zlorab in nasilja (npr. v domačem okolju), saj npr. ni mogoče zagotavljati, da komunikacija na daljavo ne poteka pod nadzorom povzročiteljev. Prepoved terenskih obiskov je onemogočila vpogled in presojanje potreb ljudi v njihovem okolju; neverbalno komunikacijo in kakovostno vzpostavljanje medosebnega stika je, kot so poročale socialne delavke, omejila tudi uporaba zaščitne opreme.

2. Določanje prednosti potreb uporabnikov in uporabnic socialnega dela (ki so zaradi pandemije večje ali drugačne kot sicer) v okoliščinah zmanjšanih ali ukinjenih sredstev za pomoč in nezmožnosti ustrezne strokovne presoje.

Zagotavljanje pravične porazdelitve finančnih sredstev in časa, ki ga socialne delavke namenjajo uporabnicam in uporabnikom, so od nekdaj velik izziv, v času pandemije pa je odločanje še težje, saj so potrebe povečane, nekatere storitve prekinjene ali omejene, socialne delavke pa imajo navodila, da se morajo posvetiti samo urgentnim primerom in situacijam. Ocena potreb je otežena tudi zaradi že omenjene prepovedi osebnega stika in terenskih obiskov.

3. Iskanje ravnovesja med pravicami, potrebami in tveganji za uporabnike in uporabnice ter osebnimi tveganji socialnih delavk, ki želijo svoje delo in nudenje pomoči opraviti čim bolje.

Ocene tveganja in ravnanje s tveganji je del socialnodelovnih vlog, vendar so v času pandemije številne naloge v socialnem delu (terensko delo, osebno svetovanje, delo v zavodih in dnevni centrih itd.) postale tvegane z vidika prenosa virusa in posledično okužb. V raziskavi so socialne delavke kot pogosto etično dilemo navedle odločanje o tem, kdaj kljub prepovedi vlade ali organizacij, v katerih delajo, vseeno imeti osebni stik. Pri tem so tehtale med tveganjem okužbe tako za uporabnico oz. uporabnika kot tudi zase (in svojo družino) na eni ter potrebami ljudi po določeni vrsti pomoči na drugi strani.

4. Odločanje o tem, ali bi upoštevale državne ukrepe ali navodila in procedure v organizaciji, kjer so zaposlene, ali bi sledile strokovni diskreciji v okoliščinah, v katerih se ukrepi in navodila zdijo neprimerni, nerazumljivi ali pomanjkljivi.

Številne socialne delavke so bile zelo kritične do vladnih ukrepov ali navodil in pravil v organizacijah, v katerih delajo, še posebej v zvezi z ukrepi, povezanimi s pandemijo, ki so po njihovem mnenju nastali prehitro ter brez strokovne

refleksije in umestitve. Ugotavljale so, da ukrepi zmanjšujejo pravice uporabnikov in uporabnic socialnega dela do prejemanja storitev ali npr. do tega, da se strinjajo s posegi v njihovo življenje. Poročale so o tem, da so se odločale kršiti pravila in so npr. obiskale osebo, ki živi izolirano, prevažale otroke v rejništvu v svojih avtomobilih, s svojim denarjem kupile maske ali razkužila za uporabnike in uporabnice ipd.

5. Prepoznavanje in ravnanje z lastnimi čustvi, izčrpanostjo in skrbjo zase v okoliščinah, ki so stresne in niso varne.

Kot je mogoče pričakovati v kriznih okoliščinah, so socialne delavke poročale o močnih čustvih, vse od strahu in anksioznosti na eni strani (predvsem povezanih s tveganji za zdravje) do žalosti in žalovanja (glede izgub, ki jih ljudje doživljajo, in okoliščin, v katerih živijo) na drugi. Posebej stresne so bile zanje situacije, ko niso mogle obiskati ljudi v stiski in kadar so vedele, da so soudeležene v nepravičnih in tveganih situacijah, kot je npr. odpust oseb iz bolnišnice v domove za stare z vedenjem, da ni bila nobena od vključenih oseb testirana na virus. Občutki, da so pod stresom in izčrpane, da niso cenjene ali prepoznane kot nepogrešljive v nekaterih situacijah (kot npr. zdravstveni delavci), so bili pogosto opisani. Nekaterne socialne delavke pa so poročale tudi o pozitivnih čustvih, kadar je bilo določeno ravnanje kljub tveganjem uspešno.

6. Uporaba izkušenj, pridobljenih v času pandemije, za razmislek o socialnem delu v prihodnosti.

V svojih odgovorih na vprašanja je večina respondentk pisala o neposrednih etičnih izzivih in sistemskih izboljšavah, ki bi lahko podprle njihovo delo v trenutnih okoliščinah. Pomembno pa je, da je bilo večje število odgovorov tudi v zvezi z razmislekom, kako bi lahko bilo socialno delo v prihodnosti bolje opremljeno za ravnanje v času različnih kriznih situacij in obdobj. V odgovorih smo identificirali tudi pogosto izraženo željo po močnejšem in avtonomnejšem socialnem delu, po več interdisciplinarnosti ter bolj integriranem zdravstvenem, socialnovarstvenem in ekonomskem sistemu pomoči. V odgovorih iz številnih držav je bila izpostavljena tudi nujnost večjega strokovnega in družbenega pripoznanja vloge socialnega dela.

4 Ugotovitve raziskave v Sloveniji

Raziskovalni vprašalnik je bil pripravljen tudi v slovenskem jeziku, povabilo k sodelovanju je bilo posredovano članom Društva socialnih delavk in delavcev ter na naslove različnih nevladnih organizacij s področja socialnega varstva, prošnja za posredovanje vabila zaposlenim je bila posredovana tudi na naslove

CSD-jev in na Skupnost CSD. Navedeni so bili v obliki elektronske pošte, ki je vsebovala vabilo, povezavo na spletni vprašalnik ter prošnjo za posredovanje vabila socialnim delavkam in delavcem v njihovi organizaciji. Odzvalo se je 14 oseb, ki so se (razen dveh, ki se nista opredelili) identificirale kot ženske; imele so med 3 in 37 let delovnih izkušenj (povprečno 16 let), ena med njimi je bila študentka. Šest oseb je zaposlenih v nevladnih organizacijah, preostale na Centrih za socialno delo; delujejo na različnih področjih (duševno zdravje, brezdomci, šolsko svetovalno delo, urejanje prejemkov ...) in imajo različne funkcije (vodstvene, koordinacija programov, svetovanje ...).

V prvih mesecih epidemije covid-19 je bila situacija na področju socialnega dela v Sloveniji naslednja: marca 2020 je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZEM) pripravilo niz navodil, skladnih z vladnimi ukrepi za preprečevanje okužb. Ta navodila so vključevala: prepoved osebnih stikov na centrih za socialno delo (z nekaterimi izjemami); delo kriznih centrov je bilo prilagojeno razmeram (ukrepom in priporočilom Nacionalnega inštituta za javno zdravje); stiki pod nadzorom so bili odsvetovani; dnevni centri ter domovi za otroke in odrasle z intelektualnimi ovirami so se zaprli (skrb na voljo le za tiste, ki se nimajo kam vrniti); dnevni centri za različne skupine uporabnikov (stari, ljudje s težavami v duševnem zdravju, otroci in mladi) so bili zaprti (strokovne delavke so morale biti na voljo za klic ali elektronsko komunikacijo v nujnih primerih); enako tudi terapevtske storitve in programi; domovi in skupnosti, kjer ljudje prebivajo, so bili odprti le do pojava prvega primera okužbe; dnevni centri za brezdomne so se zaprli; vsi drugi programi so bili prekinjeni in so od takrat delovali preko spleta ali telefona (Leskošek, Mešl 2020: 106). Ukrepi zapiranja so trajali vse do konca maja, ko so se storitve in domovi spet odprli (do jeseni 2020), veljala pa so stroga navodila za preprečevanje okužbe. Poročilo o stanju v Sloveniji, ki sta ga pripravili Leskošek in Mešl (2020), obsega tudi nekatere odzive socialnih delavk in delavcev. V domovih za stare so zaposleni poročali o občutkih, da so prepuščeni sami sebi, brez potrebne državne podpore in obenem pod napadi javnosti (ki obsoja ravnanje v centrih glede nezmožnosti zamejevanja okužb in obenem glede preprečevanja obiskov); aprila 2020 so organizirali protest (ibid. 107). Tudi nekatere organizacije, ki delujejo na področju brezdomstva, so opozarjale na pomanjkanje podpore in primernih ukrepov za skrb za brezdomne (ibid. 107). Avtorici poročata tudi o odzivih Društva socialnih delavk in delavcev, ki je problematiziralo zapiranje storitev in opredelilo različne ovire pri posredovanju pomoči ljudem, še posebej na področju duševnega zdravja in področju nasilja (ibid. 108). Društvo je bilo kritično predvsem do tega, da stroka socialnega dela ni bila vključena v načrtovanje ukrepov (ibid.). Tovrstna sporočila najdemo tudi v raziskavi Banks in dr. (2020a), ki je predstavljena v tem prispevku.

4.1 Socialno delo in prvi meseci pandemije covid-19

Čeprav je slovenski vzorec majhen, pa tudi ta obsega prav vse teme, zajete v splošni analizi (predstavljene v prejšnjem poglavju). V nadaljevanju so predstavljene vse teme iz skupnih rezultatov raziskave, in sicer v enakem vrstnem redu kot v prejšnjem poglavju.

4.1.1 Vzpostavljane in ohranjanje zaupnih, odkritih in empatičnih odnosov po telefonu ali preko spletne komunikacije s potrebnim spoštovanjem zasebnosti in zaupnosti ali osebno v zaščitni opremi

Etični pomislek je, kako varen je lahko splet in kolikšna je odgovornost mladinskega dela. (Anketa št. 59120711)

Tudi pri nas so socialne delavke izpostavile izzive novih pristopov k delu v smislu uporabe digitalnih tehnologij. Pri delu z mladimi se je pojavljalo vprašanje, ali je spletno okolje kot medij za nudenje pomoči v obliki svetovanja in skupinskih srečanj lahko dovolj varen prostor za zaupne teme. Izpostavile so tudi sodelovanje na (timskih) sestankih v kontekstu dela od doma, kjer so ugotovljale, da je težko ali nemogoče zagotavljati zasebnost; pogrešale so protokole za sodelovanje, pa tudi potrebno opremo in možnosti za delo. Pri strokovnem delu z družinami so izrazile zaskrbljenost in negotovost glede tega, koliko verodostojno, zanesljivo je lahko presojanje ogroženosti otroka in drugih družinskih članov preko telefona in, nasploh, koliko lahko pogovor prek telefona nadomesti strokovno presojo in/ali podporo, ki jo izvajajo socialne delavke z obiskom na domu. Nasplošno so se spraševale, ali je prek telefona ali drugih digitalnih tehnologij mogoče enako kakovostno (kot v medosebni interakciji v živo) vzpostavljati in vzdrževati socialnodelovni odnos ter kako uporaba maske in morda poleg te še druge zaščitne opreme vpliva na medosebno komunikacijo.

4.1.2 Določanje prednosti potreb uporabnikov in uporabnic socialnega dela (ki so zaradi pandemije večje ali drugačne kot sicer) v okoliščinah zmanjšanih ali ukinjenih sredstev za pomoč in nezmožnosti ustrezne strokovne presoje.

V času po izbruhu krize je v ospredju medicinski model dela z ljudmi. Socialni vidik se s težavo prebije do izvedbe, saj so omejitve v določenem delu presegle vse norme. (Anketa št. 59861556)

Socialne delavke so ugotovljale, da je pandemija poglobila razlike med ljudmi in da je zagotavljanje storitev najbolj marginaliziranim ali izključenim še toliko večjega pomena. Socialna delavka, ki dela na področju brezdomnih, je bila zaskrbljena nad tem, da v času ukrepov brezdomni nimajo niti minimalnega zaslužka z uličnim časopisom in da jih policija nenehno popisuje, čeprav ukrep

»ostani doma« zanje ne more veljati. V njeni organizaciji so se trudili nuditi prenočišče in bivanje vsem, ki ga potrebujejo, vzpostavili so krizno bivalno enoto, da bi lahko sprejeli tudi tiste, ki morajo biti ob prihodu v karanteni. Druge socialne delavke so se spraševale, kako zagotavljati oskrbo s hrano za vse, ki so ostali brez nje, in kako še naprej zagotavljati namestitve ljudem (stari, ljudje s težavami v duševnem zdravju, krizni centri za mlade, materinski domovi, CUDV-ji itn.), ki to potrebujejo. Socialna delavka na področju duševnega zdravja je izpostavila dileme v zvezi s potrebami ljudi, ki bivajo v ustanovah, in nezmožnost njihovega ponovnega sprejema, če se odločijo stavbo ustanove zapustiti. Nekatero respondentke so izpostavile tudi zaskrbljenost nad dejstvom, da so se mladi iz bivalnih skupnosti (ali tudi dijaških domov in študentskih domov) morali vrniti domov, pogosto v zelo tvegane, celo nevarne okoliščine. Ena od socialnih delavk je izpostavila pomen obiskov na domu za ljudi, ki niso v kakšni posebni skupini uporabnikov, imajo pa težave s higieno in čistočo doma – in izpad obiska socialne delavke je zanje poleg osebnih zdravstvenih tveganj tako pomenil tudi zaostrovanje medsosedskih odnosov. Socialna delavka, ki nudi pomoč na domu družini s številnimi izzivi, je ugotavljala, da bo pretrgan stik s podporo doma gotovo vplival na učne izide otrok, ki brez podpore ne zmoreta sodelovanja v šoli in učenja. Na širši ravni so socialne delavke opozarjale tudi na izključenost otrok in njihovo prikrajšanost za možnost učenja v tistih družinah, ki nimajo eksistencialnih, bivanjskih in/ali tehničnih možnosti, opreme in znanj, da bi njihov otrok lahko spremljal pouk na daljavo. Socialna delavka na področju dela z družino se je spraševala, kako presoјati v situacijah, ko ima starš pravico, da se sreča z otrokom (in otrok pravico do srečanja s staršem), drugi starš pa ocenjuje, da gre za zdravstveno tveganje. Socialna delavka, ki je s strani soseda v večstanovanjski stavbi prejela prijavo nasilja v romski družini, pa je po daljšem pogovoru s prijaviteljem ocenila, da gre morda predvsem za motiv umika družine iz stavbe, zato je obisk družine odložila na čas, ko bo ta manj tvegan.

4.1.3 Iskanje ravnovesja med pravicami, potrebami in tveganji za uporabnike in uporabnice ter osebnimi tveganji socialnih delavk, ki želijo svoje delo in nudenje pomoči opraviti čim bolje

Zato sedaj hodim po robu in se z osebami, ki stik najbolj potrebujejo, srečujem v mestu, na prostem. Skupaj gremo na sprehod, se pogovarjamo ... Vseeno ostaja dilema ... Kaj če koga okužim? Je osebni stik res vreden tega tveganja? Ker upoštevam vsa navodila, da okužila ne bi nikogar, se odločam, da ja, osebni stik je toliko pomemben, da kljub temu grem in hodim po robu. In bom še naprej ... (Anketa št. 59360525)

Na ozadju njihovih ugotovitev o poglobljenih neenakostih in preslabo načrtovanih odločitvah so socialne delavke v anketi pisale tudi o tem, da so iskale ravnovesje med pravicami, potrebami in tveganji za uporabnike in uporabnice ter osebnimi tveganji, pri tem pa pogosto razmišljale, kako svoje delo in nudenje pomoči opraviti čim bolje. Nekatere socialne delavke so zapisale, da so kljub prepovedi medosebnega stika opravile srečanja z ljudmi, s katerimi sicer sodelujejo, in da so zaznale pri njih še posebej veliko stisko ali potrebe. Kljub temu da so imele na nekaterih CSD-jih zaposlene izrecno prepoved srečevanja (tudi če so zaščitene z maskami), so nekatere poročale o tem, da so se vseeno srečale z ljudmi; pisale so o »srečevanju zunaj, v mestu, na prehodu«, še posebej z osebami s težavami v duševnem zdravju, pri katerih so ocenjevale, da osebi ne morejo pomagati prek telefona (ljudje pa niso smeli priti v dnevni center). Odločale so se tudi za (nedovoljen) obisk družine na domu zaradi nujnosti ocene situacije ogroženosti otroka in nasilja v družini. Dve socialni delavki sta poročali o pomoči otrokom iz ekonomsko šibkih družin in romskih družin pri možnostih in priložnostih za učenje na daljavo: prinesli sta jim učbenike in opremo za spremljanje pouka od doma ter družine redno obiskovali, da bi jim pomagali vzpostaviti sodelovanje pri pouku na daljavo.

4.1.4 Odločanje o tem, ali bi upoštevale državne ukrepe ali navodila in procedure v organizaciji, v kateri so zaposlene, ali bi sledile strokovni diskreciji v okoliščinah, v katerih se ukrepi in navodila zdijo neprimerni, nerazumljivi ali pomanjkljivi

... smo se srečevali predvsem z dilemo, kako izvajati naše storitve v čim večjem obsegu in hkrati zadostiti vsem ukrepom zdravstvene stroke in vlade. To je bilo pereče vprašanje predvsem ob začetku razglasitve epidemije, saj nismo imeli ustreznih navodil za samo izvajanje programa, hkrati pa smo prvo zaščitno opremo dobili šele okoli 20. marca. Odločali smo se sami, hitro; vodile pa so nas izključno potrebe in koristi naših uporabnikov. (Anketa št. 59316360)

Socialne delavke so v zvezi z etičnimi izzivi veliko izpostavljale, kako so se v nekaterih situacijah same ali, še pogosteje, v timu ali organizaciji, v kateri delajo, odločale, ali in v kolikšni meri bi upoštevale državne ukrepe ali navodila in procedure ali bi sledile strokovni diskreciji v okoliščinah, v katerih se ukrepi in navodila zdijo neprimerni, nerazumljivi ali pomanjkljivi. Nekatere so se glede tega spraševale tudi v smislu, kdaj je zaradi posledic določenega ukrepa posameznik ali skupnost že tako neprimerljivo prikrajšana, da tudi argument neokužbe ne vzdrži več in morajo socialne delavke začeti slediti svoji poklicni diskreciji in temu, kako socialno delo v praksi ocenjuje razmerje med tveganji

in koristmi. Nekatere so zapisale, da so kljub ukrepom in državnim navodilom ravnale tako, kot so presojale, da je v določenih okoliščinah nujno (npr. socialna delavka je sprejela v namestitve osebo, ki jo je nujno potrebovala). Čeprav so vse respondentke prepoznavale nujnost zaščitnih ukrepov, ki zavarujejo tako uporabnike storitev kot tudi osebe, ki izvajajo storitve, so nekatere eksplicitno spregovorile o tem, da zaprtje CSD-jev in drugih storitev, programov in namestitev ni pravilno ravnanje. Predstavile so različne pristope, s katerimi so še lahko nudile storitve, vendar na prilagojen in varen način, pri tem pa vsaj nekoliko še lahko sledile poslanstvu in nalogam socialnega dela. Številne so v zvezi s spremenjenimi režimi dela, dodatnimi nalogami in prevzemanjem novih vlog (tu je bil izpostavljen predvsem »nadzor« nad ljudmi glede tega, kaj počnejo in kje se gibljejo) izražale, da se počutijo »nesocialnodelavno« ter da imajo stiske glede izvajanja vlog in nalog, ki po njihovem mnenju niso del socialnodelovnega poslanstva.

4.1.5 Prepoznavanje in ravnanje z lastnimi čustvi, izčrpanostjo in skrbjo zase v okoliščinah, ki so stresne in niso varne

Večkrat sem se počutila nemočno, nekompetentno, nesocialnodelavno. (Anketa št. 59146383)

Mene fizično boli, ker čutim nemoč. (Anketa št. 59138653)

V zapisih socialnih delavk so bila razvidna tudi pričevanja o lastnih čustvih in izčrpanosti v okoliščinah, ki so stresne, pogosto pa tudi niso varne. Pogoste so bile izjave o občutjih lastne nekompetentnosti ali ocene, da ni bilo narejeno dovolj oz. da bi ljudje potrebovali več podpore in pomoči, kot so je v teh okoliščinah dobili. Respondentka, ki dela na področju duševnega zdravja, je zapisala, da je sicer prejela odzive ljudi, da jim je bil telefonski pogovor kot rešitev, sama pa je vendarle doživljala, da ne dela dovolj dobro. Druga socialna delavka s področja duševnega zdravja, zaposlena v organizaciji, ki ni zaprla svojih vrat novim sprejemom, je poročala o pritiskih s strani zdravstva in svojcev ter posledični preobremenjenosti in 12-urnem delovniku. Z epidemiološkega vidika so tako sebe kot druge videle kot tveganje za širitev okužbe, obenem pa niti drugih niti sebe niso želele izpostaviti okužbi.

4.2 Socialno delo v času pandemije v Sloveniji – in po njej

Tudi respondentke v vzorcu iz Slovenije so razmišljale v okviru zadnje v prejšnjem poglavju predstavljene teme – o uporabi izkušenj, pridobljenih v času pandemije, za razmislek o socialnem delu v prihodnosti.

Ko razmišljam, kako naprej, po vsem slišanjem, se mi zdi, da smo bili vsi skupaj na situacijo popolnoma nepripravljeni in je vprašanje, kako bo dalje.

[...] Ne znam in ne upam si predstavljati socialnega dela z masko, brez stika, bližine, bojim se posledic, ki se bodo odrazile na ljudeh. Zaupanja že itak ni bilo veliko, kako bo dalje, je zaskrbljujoče. (Anketa št. 59861556)

Na ozadju opisa lastnih izkušenj s socialnodelovno prakso v času pandemije, etičnih izzivih in primerih ter čustveni dimenziji dela v tem obdobju je nekaj socialnih delavk v anketi razpravljalo tudi o tem, kaj pridobljene izkušnje po njihovem mnenju lahko pomenijo za načrtovanje socialnega dela v prihodnosti. Socialne delavke so predvsem menile, da socialno delo ni dovolj avtonomen, spoštovan in prepoznan poklic ter da kot stroka ni bila vključena v načrtovanje ukrepov, čeprav bi bilo to nujno za zagotavljanje večjega obsega in ustrežnejše pomoči ljudem, ki uporabljajo storitve v socialnem delu in tudi širše na področju socialnega varstva. Tiste, ki so pisale o tej temi, so izražale stisko v zvezi s tem, da so morale opravljati tudi dodatne naloge; predstavile so jih kot neskladne z vrednotami socialnega dela (npr. pomoč mladim v mladinskem domu pri učenju na daljavo je socialna delavka opisala kot uvajanje discipline in nadzora glede opravljenih šolskih obveznosti); počutile so se zelo nemočne v zvezi z odločitvami za zaprtje centrov za socialno delo ter različnih socialnovarstvenih ustanov in programov; ugotovljale so, da stroka socialnega dela ni bila vključena v načrtovanje ukrepov in postopkov, ki so neposredno povezani z ljudmi, s katerimi se v socialnem delu najpogosteje srečujemo. Na podlagi tega so predlagale, da bi bilo treba ukrepe, ki so sicer nujno potrebni, koordinirati skupaj s stroko socialnega dela, saj so prav socialne delavke tiste, »ki poznajo stanje in potrebe ljudi na terenu – so v stiku z uporabniki, poznajo njihove potrebe, moči in vplive«. Obenem so pogrešale, da bi socialno delo kot poklic, ki nudi pomoč ljudem, v času pandemije prejelo podporo, navodila in opremo za varno in učinkovito delo v času povečanih potreb, namesto da je prejelo le prepoved izvajanja dejavnosti.

5 Premišljanje in prenavljanje socialnega dela v globalni perspektivi

Večina socialnih delavk v celotnem, globalnem vzorcu raziskave je sicer izpostavljala najbolj akutne težave in etične izzive, povezane s samo pandemijo, precej pa jih te tudi reflektiralo, in sicer v smislu premisleka o tem, kaj se iz trenutnih okoliščin in odzivov nanje v socialnem delu in širše lahko naučimo za prihodnost ter kakšne spremembe bi bilo treba zahtevati na področju socialnovarstvenih politik, da bi socialno delo lahko ustrežnejše odgovarjalo na potrebe ljudi in skupnosti. V nadaljevanju so predstavljene teme in poudarki, ki so se pojavljali v odgovorih socialnih delavk z vsega sveta, prisotni pa so tudi v odgovorih socialnih delavk v Sloveniji.

Ena od osrednjih tem v okviru tovrstnih refleksij je bila potreba po več časa, sredstev in fokusa za skupnostno socialno delo in socialno varstvo. V številnih državah je pandemija namreč še bolj razgalila šibkosti in nemoč premalo financiranih ter premalo cenjenih socialnovarstvenih storitev. Socialne delavke, ki so poklic socialnega dela v svojih državah označile kot nepriznan in marginaliziran (npr. v državah, kot so Brunej, Kongo, Gvineja in Nigerija), so obenem izpostavljale njegov temeljni pomen in vlogo v družbi, npr. tako, da je prav socialno delo prispevalo h krepitvi skupnostnih mrež moči, saj druge nevladne in vladne organizacije niso zmogle odziva na povečane materialne, psihološke in izobraževalne potrebe. Nasploh rezultati raziskave kažejo, da socialne delavke velik pomen (v času krize in sicer) pripisujejo skupnostnemu socialnemu delu, prostovoljnemu delu v skupnosti in podpornih skupinah ter da menijo, da bi bilo treba več pozornosti nameniti tovrstnih oblikam dela. Poudarile so tudi pomen interdisciplinarnega dela in sodelovanja med različnimi organizacijami; koordinacija med storitvami je po njihovem mnenju nujna za naslavljanje večnivojskih problemov in izboljševanje storitev.

V številnih državah (najbolj eksplicitno v Sloveniji, Kanadi, Franciji, Španiji in ZDA) so socialne delavke izpostavile, da je socialno delo poklic, ki temelji na vrednotah in je znanstveno utemeljen ter da je treba odzive na krizne razmere oblikovati tako, da med seboj sodelujejo različne stroke; če je le mogoče, je treba ukrepe tudi testirati ali razviti celostne pristope k obvladovanju posledic ukrepov. Številne socialne delavke v raziskavi so namreč opisovale, da so bila navodila glede ravnanja, ki so jih oblikovale vlade in vodstva občin ali organizacij, v katerih delajo, pogosto nezadostna, zmedena in neustrezna glede na stiske in potrebe ljudi v vsakdanjem življenju. Zato so izpostavile, da bi morale biti socialno delo, ki je v stiku s potrebami in stiskami ljudi, osrednji sogovornik pri oblikovanju ukrepov in socialnih politik.

Morda najpomembnejše pa je, da so socialne delavke izrazile tudi strah pred tem, da bi prakse, ki so se uveljavile med pandemijo (malo ali nič osebnega stika, urejanje večine zadev preko telefona, avtomatizacija nekaterih postopkov), postale stalna praksa. Številne so izpostavile, da je delo v času pandemije razkrilo in poglobilo obstoječe slabosti in pomanjkljivosti v organizaciji ter izvajanju socialnega dela in da je zato to obdobje pomembno za to, da reflektiramo naravo in prakso socialnega dela ter razmišljamo, kako bi lahko bili boljše pripravljeni na podobne situacije v prihodnosti.

6 Sklep: covid-19 kot kriza družbene pravičnosti

V raziskavi (Banks in dr. 2020a; 2020b; 2020c) sta bila v odgovorih z vsega sveta večkrat izpostavljena strah in zaskrbljenost, kako bodo ljudje, ki se že sicer soočajo s stiskami in pomanjkanjem, sploh preživel v okoliščinah, ko se nujne službe zapirajo in storitve ukinjajo zaradi poskusov omejevanja širitve virusa, pa tudi zaradi pomanjkanja zaposlenih (ki je prisotno že sicer, v času pandemije pa zaradi bolniških odsotnosti še povečano). Primeri, ki so bili navedeni, so bili npr. nezanesljivost in pomanjkanje pri preskrbi s hrano, še posebej v povezavi z zaprtjem šol, izolacija zaradi zaprtja skupnostnih centrov ter številne posledice ukinitve različnih oblik pomoči in oskrbe na domu, še posebej vitalno pomembnih za ranljive otroke in stare. Za tiste, ki so bili v ranljivem položaju zaradi nasilja v domačem okolju, zlorabe drog in drugih odvisnosti ali samomorilnih teženj, je izguba podpore v času pandemije lahko ali pogosto rezultirala v poškodbah, celo smrtnih.

Številne osebe namreč nimajo zmožnosti, da bi si priborile storitve, ki jih potrebujejo, nekateri niti tistih ne, da bi lahko sami sebe zaščitili pred okužbo z virusom (Walter-McCabe 2020). Respondentke v anketi z vsega sveta so izpostavile številne načine, kako so se v času pandemije neenakosti razkrile še z novih vidikov, in etične dileme, katerim vzrok so npr. prenatrpani zavodi in domovi za stare ter neustrezne bivanjske razmere številnih ljudi, zaradi katerih so ljudje še bolj ranljivi za okužbe, ali pa zaposlitve (ki so pogosto tudi slabo plačane), ki zaposlenim ne dopuščajo dela od doma, zaradi česar so bolj izpostavljeni virusu na delu ali v javnem prevozu. Naša in druge študije so pokazale, da so priložnosti za testiranja, delo od doma ali možnost, da se izognemo drugim ljudem (npr. pri nabavi hrane ali zdravil), neenakomerno družbeno porazdeljene (Banks in dr. 2020c; van Dorn in dr. 2020). Slednje je gotovo tudi posledica dolgotrajnih razlik v družbenoekonomskih in drugih okoliščinah ljudi (vključno z različnim dostopom do možnosti izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenih storitev, politične participacije itd.), ki jih temeljno določajo izključevanje in rasizmi (na podlagi revščine, etničnosti, spolne identifikacije itd.).

Čas krize in odzive nanjo je zato nujno izkoristiti kot priložnost za identificiranje priložnosti in znanja, ki izhaja iz izkušnje pandemije, in spodbuda, da v socialnem delu ostanemo, kot pravita O'Leary in Tsui (2020: 417), vztrajni in pozorni na človekove pravice. Novo znanje izhaja tudi iz kreativnosti socialnih delavk v praksi po vsem svetu, pri njihovem zagovarjanju in vztrajnem zasledovanju družbene pravičnosti ter obnavljanju socialnega dela kot skupnostne prakse, katere osrednji cilj je družbena pravičnost in vključenost (glej tudi IFSW 2020; Miller in Lee 2020; Truell 2020).

Ob tem je treba opozoriti, da lahko imajo socialne delavke in delavci kolektivno aktivno vlogo v času pandemije covid-19 in v drugih kriznih obdobjih le, če tudi mednarodne organizacije, poklicna združenja, odgovorna politična telesa in delodajalci pristopijo k zahtevi po nujnosti etične prakse ter zagovarjajo in ustvarjajo pogoje zanjo. Nujno je, da politične strukture prepoznajo nepogrešljivo vlogo socialnih delavk in delavcev ter jim v skladu s tem zagotavljajo zaščitno opremo in skupaj s strokovnjaki iz stroke oblikujejo navodila, kako izvajati socialnovarstvene storitve tudi v času pandemije ter z osredotočanjem na človekove pravice in družbeno pravičnost. Poklicna združenja, delodajalci ter same socialne delavke in delavci pa morajo premisliti, kako v novih kontekstih aplicirati svoje poklicne vrednote in načela, ter kritično evalvirati etične posledice digitaliziranega dela, nove oblike tveganj in rekonfiguracijo sistema socialnih transferjev v kontekstu povečanih potreb ter predvsem poglobljenih neenakosti in izključenosti ljudi, ki iščejo pomoč v socialnem delu (Banks in dr. 2020b).

Zahvala

Zahvaljujem se članicam in članom raziskovalne skupine, s katerimi smo zasnovali, oblikovali in izvedli raziskavo ter interpretirali pridobljene podatke in pripravili mednarodne objave in poročila (glej Viri), na katerih temelji tudi pričujoči članek: Sarah Banks (Univerza v Durhamu, Velika Britanija), Tian Cai (Univerza v Durhamu, VB), Ed de Jonge (Visoka šola v Utrechtu; Nizozemska), Jane Shears, (Britansko združenje socialnih delavk in delavcev (BASW) ter Mednarodno združenje socialnih delavk in delavcev (IFSW)), Michelle Shum (Baptistična Univerza v Hongkongu, Hongkong), Kim Strom (Univerza v Severni Karolini, ZDA), Rory Truell (IFSW), Maria Jesus Uriz (Javna univerza v Navarri, Španija) in Merlinda Weinberg (Univerza Dalhousie, Kanada).

SUMMARY

The covid-19 pandemic in 2020 has radically changed the lives of people around the world. The consequences are also felt in social work: both in terms of increasing the need for help and deepening the distress, and in terms of the exercise of the profession itself, where the quality of relationships between social workers and service users and the role of interpersonal, direct contact between people also imposes requirements of distance, risks associated with the use of the same space and the need to use personal protective equipment when contact between people is unavoidable. Professional work is thus characterized by uncertainty, personal risks and, in the circumstances, a degree of stress, ambiguity and loss. To better understand the extent and characteristics of

the impact of the pandemic period on the ethical level of social work practice, an international group of researchers, in collaboration with the International Federation of Social Workers, conducted an online survey in seven languages, involving social workers in 55 countries around the world. This article presents the results of the Slovenian part of the survey on the ethical aspects of social work practice during the pandemic in the context of the broader, global findings of the survey. The analysis of the survey responses identified six key themes that emerged globally and in all contexts of social work practice (different fields of work, differently organized social protection systems, different contexts of different social policies, different socio-economic conditions, different levels of action, and the epidemiological situation at the time of the survey).

These central themes are: Experiences of building and maintaining confidential, open and empathetic relationships over the phone or via online communications while maintaining privacy and confidentiality or in person in protective clothing; Discussions about assessing the most urgent needs of social work users (greater or different due to a pandemic) in the context of reduced or canceled aid funding and the inability to make appropriate professional judgements; Reporting on finding a balance between the rights, needs and risks for users and the personal risks of social workers who want to do their job and help as best they can; deciding whether to follow the national policies or instructions and procedures of the organization in which they are employed, or to follow professional judgement if the policies and instructions seem inappropriate, incomprehensible or flawed; recognizing and managing their own emotions, exhaustion and self-care in stressful and uncertain situations; and recommending how lessons learned during a pandemic can be used to reflect on social work in the future. The aforementioned themes were also present in the responses of Slovenian social workers ($n = 14$) who work in different fields (mental health, homeless, school counseling, income management...) and have different functions (management, program coordination, counseling...).

The majority of social workers in the Slovenian and global survey sample pointed to the most acute problems and ethical challenges related to the pandemic itself, but some also reflected on it in terms of considering what can be learned from the current circumstances and responses to them. In social work and more broadly, what we can learn for the future, and what changes in social protection policy are needed to make social work more responsive to the needs of people and communities. In the survey, responses at home and around the world consistently expressed fears and concerns about how people already facing hardship and deprivation will survive in a situation where emergency services are closed and services are cut due to attempts to contain the spread

of the virus, as well as staff shortages (which are present elsewhere and exacerbated by sickness absence during the pandemic). It should be noted that social workers can only play a collectively active role during the covid 19 pandemic and other times of crisis if international organizations, professional associations, responsible political bodies and employers address and advocate for the need for ethical practices and create the conditions for them. It is imperative that political structures recognize the indispensable role of social workers and equip them accordingly with protective equipment and work with experts to produce guidance on how social services can be delivered during a pandemic, with human rights and social justice at the forefront. Professional bodies, employers and social workers themselves need to consider how to apply their professional values and principles in new contexts, and critically evaluate the ethical consequences of digitized work, new forms of risk and the reconfiguration of the social transfer system in the context of increased needs and deepening inequalities. Exclusion of people seeking help in social work (Banks et al. 2020b).

Literatura

- Banks, Sarah, in drugi (2020c): Practicing ethically during COVID-19: Social work challenges and responses. *International Social Work*, 63 (5): 569–583.
- Dominelli, Lena, in drugi (ur.) (2020): Covid-19 and Social Work: a collection of country reports. Dostopno prek: <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2020/07/IASSW-COVID-19-and-Social-Work-Country-Reports-Final-1.pdf> (10. 10. 2020).
- International Federation of Social Workers – IFSW (2020): The social work response to covid-19 – six months on: Championing changes in services and preparing for long-term consequences. Rheinfelden, Switzerland: International Federation of Social Workers. Dostopno prek: <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/07/2020-07-01-SW-Response-to-COVID-19-Six-Months-On.pdf> (10. 10. 2020).
- Leskošek, Vesna, in Mešl, Nina (2020): Slovenia. V L. Dominelli, T. Harrikari, J. Mooney, V. Leskošek, Vesna, in E. Kennedy Tsunoda (ur.) (2020): Covid-19 and Social Work: a collection of country reports: 100–110. Dostopno prek: <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2020/07/IASSW-COVID-19-and-Social-Work-Country-Reports-Final-1.pdf> (10. 10. 2020).
- Miller, Vivian J., in Lee, HeeSoon (2020): Social Work Values in Action during COVID-19. *Journal of Gerontological Social Work*, 63 (6–7): 565–569. Dostopno prek: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01634372.2020.1769792?journalCode=wger20> (13. 6. 2020).
- O’Leary, Patrick, in Tsui, Ming-Sum (2020): Social Work’s Role during and after the Pandemic: Keeping Vigilant and Hopeful on Human Rights. *International Social Work*, 63 (4): 417–418.

- Truell, Rory (2020): Covid-19: The struggle, success and expansion of social work. Rheinfelden, Switzerland: International Federation of Social Workers. Dostopno prek: www.ifsw.org/covid-19-the-struggle-success-and-expansion-of-social-work (10. 10. 2020).
- Van Dorn, Aaron, Cooney, Rebecca E., in Sabin, Miriam L. (2020): COVID-19 Exacerbating Inequalities in the US. *The Lancet*, 395 (10232): 1243–1244.
- Walter-McCabe, Heather (2020): Coronavirus Pandemic Calls for an Immediate Social Work Response. *Social Work in Public Health*, 35 (3): 69–72.

Viri

- Banks, Sarah, in drugi (2020a): Ethical Challenges for Social Workers during Covid-19: A Global Perspective, Rheinfelden, Switzerland: International Federation of Social Workers. Dostopno prek: <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/07/2020-06-30-Ethical-Challenges-Covid19-FINAL.pdf> (10. 10. 2020).
- Banks, Sarah, in drugi (2020b): Practising during Pandemic conditions: Ethical Guidance for Social Workers, Rheinfelden, Switzerland: International Federation of Social Workers. Dostopno prek: <https://www.ifsw.org/practising-during-pandemic-conditions-ethical-guidance-for-social-workers/> (12. 11. 2020).

Podatki o avtorici

doc. dr. **Ana M. Sobočan**

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

E-mail: ana-marija.sobocan@guest.arnes.si